

Kunnanhallitus 30.7.2020

HARTOLAN KUNTA

UUODEN 2021 TALOUSARVION JA TALOUSSUUNNITELMAN 2021 - 2023 VALMISTELU -JA LAADINTAOHJEET

Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota. Kuntalain 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Sen hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä taloussuunnitelman kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja taloussuunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamisesta seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna jaksena katetaan.

Talousarvioon otetaan tehtävän ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä. talousarviossa ja -suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa ja investointi- ja rahoitusosa.

VALMISTELUN LÄHTÖKOHDAT

Verotulojen ennakkotieto vuodelle 2021 on noin 10 milj. euroa ja valtionosuuksien ennakkotieto on 9,309 milj. euroa. Molemmat tarkentuvat syksyyn mennessä. Talousarvio vuodelle 2021 tulee laatia ylijäämäiseksi. Tämä merkitsee sitä, että hallintokuntien tulee pysyä niille asetetussa valmisteluraamissa ja lautakuntien tekemiin talousarvioesityksiin voidaan vielä lautakuntien käsittelyn jälkeen tehdä kunnanhallituksen käsittelyssä muutoksia, mikäli näyttää sille, että talousarviota ei muuten saada tasapainoon.

Vuoden 2021 talousarvion valmistelu on vaikeutunut maailmanlaajuisen koronaviruspandemian vuoksi. Pandemia on heikentänyt niin yritystoiminnan edellytyksiä kuin valtioiden taloudellista kantokykyä. Kuntatalouteen vaikutukset tulevat olemaan pahimmillaan dramaattisia. Mikäli pandemia rauhoittuu, paluu normaalinkaltaiseen taloudelliseen tilanteeseen tapahtuu parissa vuodessa.

Hartolan kunnan asukasluku on vähentynyt viimevuosina jopa 100 hengellä vuodessa. Vuonna 2020 väestön väheneminen näyttäisi ainakin tilapäisesti tasoittuvan. Kunnan asukasmäärä saavuttaa

noin 2000 asukkaan tason vuoteen 2029 mennessä. Tästä syystä tulovirta heikkenee ja kunnan palveluorganisaatiota ja henkilöstörakennetta sopeutetaan käytettävissä oleviin tuloihin siten, että vähennystä vakinaisessa henkilöstössä on 20 henkilötyövuotta vuoteen 2029 mennessä. Taloudellisena vaikutuksena henkilöstömenot vähenevät 80.000-150.000 euroa/vuosi. Supistaminen tehdään vakinaisesta henkilöstöstä, mutta on luonnollista, että tällöin myös määräaikaisten henkilöstön tarve vähenee samassa suhteessa.

Kunnan palveluksessa oli vuonna 2019 yhteensä 72 vakinaista työntekijää ja 22 määräaikaista työntekijää. Tavoitteena on, että henkilöstön luontaista poistumista hyödynnetään talouden tasapainottamisessa. Mikäli se ei tuota riittävää tulosta ja kunnan taloudellinen tasapaino on uhattuna, ovat lomautukset mahdollisia. Myös koronaviruspandemia voi aiheuttaa lomautustarvetta.

- alkuvaiheessa henkilöstömenojen sopeutustarve on hieman suurempi kuin vuoden 2025 jälkeen.
- henkilöstön osalta noudatetaan vuoden 2020 talousarvioon laadittua henkilöstömenojen sopeutussuunnitelmaa, joka on noin 150.000 euroa/ vuodessa.

- sopeuttaminen tehdään ensisijaisesti henkilöstön luonnollisen vähenemän avulla (eläkkeelle siirtymisten ja työpaikan vaihdosten yhteydessä), josta tarkempi suunnitelma annetaan vuosittain talousarvion yhteydessä.

- sopeutus edellyttää muutoksia tehtäväkuvissa, tehtävien yhdistämisiä ja uudelleen järjestelyjä, joissain toiminnoissa ostopalvelujen hankkimista ja toiminnan automatisointia sekä digitalisaation hyödyntämistä.

Talouden tasapainottamisen keinot

1. Kunnanhallitus laatii talousarvion yhteyteen yksityiskohtaisen henkilöstösuunnitelman, jonka tavoitteena on:
 - Jatkaa toiminnan sopeuttamista siten, että henkilöstösuunnittelua jatketaan tavoitteena vähentää 20 henkilötyövuotta vuosien 2020-2029 aikana
 - Henkilöstösuunnitelma tulee hallituksen käsiteltäväksi alkusyksystä yhteistyötoimikunnan kautta

Muut talouden tasapainottamisen keinot ovat

2. Kiinteistöverokannan nostaminen
 - kiinteistökartoituksen tietojen siirto kartoitusaineistosta viranomaisrekistereihin tulee olla valmis vuoden 2020 loppuun mennessä, jonka vaikutuksena odotetaan saatavan lisää kiinteistöverotuloja n. 100.000 euroa vuodessa
3. Kunta vähentää kiinteistöomistustaan seuraavissa kohteissa:
 - kunnan suoraan omistamista elinkaarensa päässä olevista huonokuntoisista rivitalokiinteistöistä ja yksittäisistä asunnoista asunto-osakeyhtiöissä luovutetaan myymällä ne mahdollisuuksien mukaan markkinahinnalla – mikäli asunnossa on vuokralainen, tarjotaan asuntoa ostettavaksi ensisijaisesti vuokralaiselle. Tyhjistä asunnoista solmitaan toimeksiantosopimus valtakunnallisesti toimivan kiinteistönvälittäjän kanssa.

- ## Verotulot

Kuntaliiton veroennusteen mukaan **verotulojen kehitys on kaikesta huolimatta vakaa ja verotulojen kasvuksi ennakoidaan 0,6 %**. Verokertymän arvioidaan olevan 10,036 milj. euroa vuonna 2021. Kuntaliitto ennustaa heikkenevää verotulojen kasvua suunnittelukaudella vuosille 2022-2023.

Valtionosuudet

Ennakollisen laskelman (26.6.2020) mukaan Hartolan valtionosuudet ovat yhteensä 9.309.057 euroa vuonna 2021. Vuoden 2020 talousarvioon verrattuna valtionosuudet vähenevät 752.464 euroa. Vähenneminen johtuu siitä, että vuonna 2020 valtionosuuksia tilapäisesti korotettiin.

Muut tuotot

Muita tuottoja ei ole tiedossa, joten niitä ei ole realistista arvioida tässä vaiheessa.

Toimintatulot ja toimintamenot

Toimintatulojen kehitys on ollut laskeva. Tämä johtuu mm. siitä, että kunta on luopunut laitoshuollon palvelujen tuottamisesta P-H:n hyvinvointikuntayhtymälle ja ruokahuollon palvelujen tuottamisesta on siirrytty palvelujen ostamiseen. Kotisalon ja Eläinlääkäritalon myynti Suomen Hoiva ja Asunto Oy:lle vaikuttaa vuokratuottoihin siten, että toimintatuottojen kokonaiskertymä on vuonna 2021 noin 2.000.000 euroa.

Toimintamenojen pitää asettua -20.500.000 milj. euron raamiin, jotta saavutetaan nollatulot. Tämä merkitsee sitä, että menoja tulee vähentää kautta linjan TA 2020 tasosta noin -200.000 euroa ja vuoden 2019 TP tasosta lähes - 500.000 euroa.

Uhat ja niihin varautuminen

Vuoden 2017 tilinpäätöksessä kirjattiin alas viimeinen erä Itä-Hartolan vesiosuuskunnan konkurssiin liittyviä luottotappio ja vesihuoltoverkosto myytiin vuoden lopussa alueella aloittaneelle uudelle vesiosuuskunnalle. Uusia uhkia vesiosuuskuntien osalta ei ole tiedossa ja kunnan oman jäteveden puhdistamon saneeraus on toteutunut vuonna 2018-2020 suunnitellusti.

Itä-Hämeen opiston opiskelijamäärän kehitys näyttää nyt myönteiselle ja taloudellinen kehitys on tasaantunut. Tässä vaiheessa näyttää sille, että säätiö on onnistunut kääntämään toimintansa kannattavaksi. Hartolan kunnan saamiset ja takausvastuut Itä-Hämeen kansansivistystyön säätiön ja osalta ovat noin 600.000 euroa.

Kuntakonserniin kuuluvan Kiinteistöyhtiö Kuninkaanpitäjä on päässyt Valtiokonttorin vapaaehtoisen saneerauksen piiriin ja tervehdyttänyt vuosina 2016-2020 talouttaan purkamalla huonokuntoisia kerrostaloja Toritieltä ja Visantieltä. Valtiokonttorin vuonna 2017 myöntämä huomattava avustus helpotti yhtiötä myös lainanlyhennysohjelman osalta. Valtiokonttori edellyttää, että tervehdyttämistä jatketaan, joka merkitsee sitä, että asuntojen liikakapasiteettiä on edelleen vähennettävä. Yhtiö suunnitellaan sulautettavan kunnan taseyksiköksi vuoden 2021 alusta.

TALOUSARVIO/TALOSSUUNNITELMAESITYS

Kunnanvaltuusto vahvistaa talousarviossa ja –suunnitelmassa sekä toiminnalliset että taloudelliset tavoitteet kunnan tehtäväalueille siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. **Kunnanhallitus ja lautakunnat**

- asettavat **palvelutoimintaa ja investointihankkeita** koskevat tavoitteet
- budjetoivat menoja ja tuloja koskevat arviot tehtäville ja hankkeille
- hallitus osoittaa, miten varsinainen toiminta ja investoinnit rahoitetaan

TOIMINTATUOTOT		TS 2021
Myyntituotot		890 000
Maksutuotot		220 000
Tuet ja avustukset		400 000
Muut toimintatuotot		500 000
Yhteensä		2 010 000
TOIMINTAKULUT		
Henkilöstösivukulut		-950 000
Palkat ja palkkiot		-2 920 000
Henkilöstökulut		-3 850 000
Palvelujen ostot		-15 350 000
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		-730.000
Avustukset		-400 000
Muut toimintakulut		-240 000
Yhteensä		-20 500 000
TOIMINTAKATE		-18 490.000
Rahoitus		
Verotulot		10 036 000
Valtionosuudet		9 309 000
Rahoitustulot ja -menot		-50 000
Yhteensä		19.295.000
VUOSIKATE		805.000
Satunnaiset menot/tulot		
Poistot ja arvonalentumiset		-600 000
TILIKAUDEN TULOS		105.000

Toimialojen talousarvioesitykset laaditaan menojen osalta valtuuston nähden sitovana tulosaluetasolla. Toimielin on sidottu myös talousarviossa hyväksyttyihin toiminnallisiin ja taloudellisiin tavoitteisiin. Toiminnalliset tavoitteet esitetään selkeästi omana (3-5 kpl) kokonaisuutena. Alempitasoiset toimintaa kuvailevat selvitykset voivat olla erillisen otsikon alla.

Riskien arviointi

Lautakunnat käsittelevät talousarvion yhteydessä toimialakohtaisen **riskienhallintasuunnitelman**, jossa arvioidaan merkittävimmät riskit sekä kyky ehkäistä ja varautua riskeihin. Toimialat liittävät tiivistelmän riksianalyysistään talousarvion yhteyteen.

Henkilöstösuunnitelma

Lautakunnat laativat osana talousarvioon **henkilöstösuunnitelman**, jossa arvioidaan suunnittelukaudella 2021-2023 henkilöstön (vak. ja määr.) määrä tehtävittäin, henkilöstömuutokset (eläkkeelle siirtyminen tms.) ja muutosten vaikutukset palvelutehtävien järjestämiseen. Virkojen ja työsuhteiden täyttäminen harkitaan tapauskohtaisesti erikseen ja se tapahtuu kunnanhallituksen toimesta.

Talousarviovalmistelu

Taloustoimisto toimittaa hallintokunnille elokuussa ensimmäisen 6 kk talousarvion toteuman, jota voi käyttää valmistelussa apuna. Tarvittavat muutokset talousarviorakenteeseen tehdään syksyn aikana ennen kunnanhallituksen talousarviokäsittelyä.

Toimielimet laativat talousarvion, investointisuunnitelmat ja taloussuunnitelman syyskuun aikana ja käsittelevät talousarvion toimielimissään 9.10.2020 mennessä.

Tulot

Jokainen toimiala tarkistaa kaikki taksat ja maksut siten, että ne ovat ajan tasalla. Tulot arvioidaan todellisen arvion mukaan. Epävarmoja tuloja, myyntivoittoja ja myyntitappioita ei huomioida.

Menot

Kunnallinen yleinen virka- ja työehtosopimus KVTES on voimassa 1.4.2020–28.2.2022. Sopimuskauden aikana on kaksi yleiskorotusta (ensimmäinen 1.6.2020 ja toinen 1.4.2021). Sopimukseen kuuluu 1.4.2021 voimaan tuleva paikallinen järjestelyerä. KVTES:ssa ja useassa muussa sopimuksessa sen suuruus on 0,8 prosenttia sopimusalan palkkasummasta. Talousarvion 2021 palkkamenot arvioidaan osastoilla elokuun 2020 palkkojen hinnoilla, mutta talousarvioon otetaan vain vuoden 2021 henkilöstösuunnitelman mukaiset palkkavaraukset.

Henkilösivukulut syötetään kirjanpidossa keskitetysti koneellisesti johdettuina budjettisummina, sitten kun luvut syötetään TA suunnitelmaan. Todelliset sivukuluprosentit saadaan vasta lokakuun aikana. Työnantajan keskimääräinen työttömyysvakuutusmaksu ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksu on 1,70 % maksun perusteena olevasta palkasta vuonna 2021. Sairausvakuutusmaksu on 1,53 %. Kevan jäsenyhteisöjen eläkemaksu on keskimäärin 16,85 % maksun perusteena olevasta palkasta. Kuntatyönantajan kaikkien sosiaalivakuutusmaksujen yhteenlaskettu osuus on 24,28 % vuonna 2021, joka on +0,19 % -yksikköä suurempikuin vuonna 2020.

Palvelujen ostot

Päijät-Hämeen Hyvinvointikuntayhtymä on antanut arvion kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon vuodelle varattavasta määrärahoista. Päijät-Hämeen pelastuslaitos on antanut arvionsa ensi vuoden kustannuksista keväällä ja hallitus on antanut lausunnon talousarviosta.

Palvelujen ostoon varataan 15.350.000 euroa, jossa ei ole varaa kustannusten nousuun.

Aineet, tarvikkeet ja tavarat

Aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden hankinnoissa on laadittava säästöohjelma, siten että kustannustasoa saadaan pysyvämmiin laskettua.

Avustukset

Kunnanhallitus ja sivistyslautakunta myöntävät yleisavustuksia yhteisöille vahvistamiensa ohjeiden mukaisesti. Avustusten tasoa voidaan joutua laskemaan tasapainottamissyistä.

Muut toimintakulut

Muihin toimintakuluihin varataan 240.000 euron mukainen määrärahavaraus.

Toimielimet laativat talousarvioehdotuksen, joka sisältää taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet. Ennen toimielimen käsittelyä kunnanjohtaja käy jokaisen vastuhenkilön kanssa keskustelun talousarvion määrärahojen ja tuloarvioiden sisällöstä ja toiminnallisista tavoitteista.

Investoinnit

Investointiesitykset tehdään hankkeittain perusteluineen ja kustannusarvioineen.

Investointisuunnitelma on käsiteltävä teknisessä lautakunnassa talousarviokäsittelyn yhteydessä ja esitettävä sitä kunnanhallitukselle 24.10.2020.

Investointeihin luettava pienin hankintaraja on 8000 euroa.

Investointiosia sisältää investointisuunnitelmat talousarviovuodelle ja suunnitelmavuosille.

Useamman vuoden investointihanke jaetaan eri vuosille.

Investointiosan hankkeet selitetään ja perustellaan erikseen investointiosaan.

Talousarvio- ja taloussuunnitelmaesityksen muoto

Talousarvio laaditaan perustuen aiempaan esitystapaan ja esitetään valtuustolle. Toimielimelle esitys tehdään tulosityksikkö 1 tasolla.

Toiminnallisten tavoitteiden tulee olla selkeitä ja mitattavia. Tavoitteiden toteutumista seurataan puolivuotiskatsauksissa ja toimintakertomuksen toteumassa.

Talousarvion kokoaminen ja palauttaminen taloushallintoon

Kirjanpito toimittaa elokuussa toimialueesta vastaaville esimiehille 6 kk seurannan talousarviosta 2020. Talousarvion tekninen suunnittelu ja esim. lukujen syöttäminen taloussuunnitteluun tehdään yhteistyössä toimistohenkilökunnan ja esimiesten kesken tukeutuen laskentasihteriin ja häneltä satuihin käytännön ohjeisiin.

Alustava kokousaikataulu

kunnanhallituksen ja ltk.pj:t lähete keskustelu	
Lautakuntien talousarvioehdotukset	9.10.2020 mennessä
Valtuustoseminaari /talousarvio	syyskuu/lokakuu
Veroprosentit hallituksessa	26.10
- valtuustossa 16.11 mennessä	
Kunnanjohtajan talousarvioesitys hallitukselle	16.11.
Kunnanhallituksen talousarvioesitys valtuustolle	7.12
Yhteistyötoimikunnan kokous ennen kunnanhallituksen kokousta	marraskuu
Kunnanvaltuuston talousarviokokous joulukuussa	

Lisätietoja: Merja Olenius, kj. 044 7432 217

Kunnanhallitus

Jarkko Fågel, hallituksen pj.

JAKELU Sivistyslautakunta, tekninen lautakunta ja ympäristölautakunta
Kunnanhallituksen alaiset tulosalueet Annika Blom, Johanna Huttunen, Minna Hakala, kirjanpito Jaana Jokinen
Sivistyslautakunnan alaiset tulosalueet; Tiina Kotila-Paaso, Päivi Onali, Katja Komonen ja Anna-Maija Muurinen, Eija Johansson
Teknisen lautakunnan alaiset tulosalueet; Janne Myntti ja Markku Tuukkanen ja Taina Kuivainen, Lea Ahvenainen, Pirjo Kemppi
Ympäristölautakunnan alaiset tulosalueet; Matti Nikupeteri